

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 21/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä toukokuuta 2008 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta (HE 64/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöjohtaja Pekka Laajanen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tuula Majuri, oikeusministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Teuvo Pohjolainen
- yliassistentti Janne Salminen
- professori Ilkka Saraviita
- professori Kaarlo Tuori.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan Suomen Pankista annettua lakia muutettavaksi. Suomen Pankin johtokunnan jäsenten nimitysmenettelyä muutettaisiin siten, että muut johtokunnan jäsenet kuin puheenjohtajan nimittäisi pankkivaltuusto. Johtokunnan puheenjohtajan nimittäisi edelleen tasavallan presidentti.

Johtokunnan jäsenten kelpoisuusvaatimuksia täsmennettäisiin. Ehdotuksen mukaan kelpoisuusvaatimuksena johtokunnan jäsenen virkaan olisi virkaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys rahatalouteen tai ra-

hoitustoimintaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotusta tarkastellaan suhteessa perustuslain 91 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa sen mukaan kuin lailla säädetään. Perustelujen mukaan lakiehdotus on perustuslain ja sen tavoitteiden mukainen ja voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Perustuslain 91 §:n 1 momentin mukaan Suomen Pankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa. Perustuslain esitöiden mukaan ilmaisun "eduskunnan takuulla" on tulkittu tarkoittavan sitä, että eduskunta vastaa viime kädessä Suomen Pankin taloudellisista velvoitteista. Suomen Pankin toimimisen "eduskunnan hoidossa" on puolestaan katsottu merkitsevän Suomen Pankin riippumattomuutta suhteessa hallitukseen ja erillisyyttä säännönmukaisesta valtionhallinnosta sekä viittaavan eduskunnan valitseman pankkivaltuuston harjoittamaan päätöksentekoon (HE 1/1998 vp, s. 142/II). Perustuslakivaliokunta on useaan otteeseen lausunut pitävänsä tärkeänä Suomen Pankista annetun lain kehittämistä niin, että perustuslain säännös Suomen Pankin toimimisesta eduskunnan hoidossa toteutuu myös Suomen osallistuessa Euroopan talous- ja rahaliittoon (PeVL 17/2003 vp, s. 2/II, PeVL 7/1998 vp, s. 3/II ja PeVL 5/1997 vp, s. 5/I). Perustuslain säännöksistä johtuukin vaatimuksia sen suhteen, miten Suomen Pankkia koskevaa lainsäädäntöä on vastaisuudessa uudistettava (HE 1/1998 vp, s. 142/II, PeVM 10/1998 vp, s. 25/I, ks. myös PeVL 7/1998 vp, s. 3 ja PeVL 5/1997 vp, s. 5).

Suomen Pankin johtokunnan jäsenet nimittää nykyisin tasavallan presidentti. Suomen Pankista annettua lakia muutettaisiin käsiteltävänä olevan esityksen mukaan niin, että jäsenten nimittäminen siirrettäisiin pankkivaltuuston tehtäväksi lukuun ottamatta johtokunnan puheenjohtajaa, jonka nimittäisi edelleen tasavallan presidentti. Perustuslakivaliokunta on aiemmin useaan otteeseen todennut, että perustuslain vaatimusta Suomen Pankin toimimisesta eduskunnan hoidossa tukisi, jos eduskunnan valitsema pankkivaltuusto nimittäisi johtokunnan jäsenet (PeVL 7/1998 vp, s. 3/II ja PeVL 5/1997 vp, s. 5). Lisäksi valiokunta on viitannut siihen, että tällainen järjestely myös lisäisi Euroopan keskus-

pankkijärjestelmän kansanvaltaisuutta (PeVL 7/1998 vp, s. 3/II).

Valiokunnan käsiteltävänä oli vuoden 2003 valtiopäivillä täysin vastaava ehdotus Suomen Pankin johtokunnan jäsenten ja puheenjohtajan nimittämistoimivallasta, jonka hallitus kuitenkin sittemmin muista syistä peruutti. Tuolloin valiokunta katsoi, että Suomen Pankin valtiosääntöiseen asemaan sopii nykyistä selvästi paremmin menettely, jossa johtokunnan jäsenen nimitysoikeus siirretään tasavallan presidentiltä pankkivaltuustolle (PeVL 17/2003 vp, s. 2/II). Tämä arvio pätee edelleen, eikä ehdotus näin ollen ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen.

Viimeksi mainitussa lausunnossaan valiokunta katsoi silloisen ehdotuksen jääneen puolitiehen, koska presidentillä olisi säilynyt johtokunnan puheenjohtajan nimitysvalta. Hallitus perusteli ratkaisua — kuten nytkin — johtokunnan puheenjohtajan riippumattomuudella ja korkealla asemalla. Valiokunnan mielestä riippumattomuuden kannalta ei kuitenkaan ollut merkityksentöntä, että valtiovarainministeriö olisi puheenjohtajan nimitysasiassa esittelijän asemassa. Lisäksi valiokunta totesi, että Suomen Pankin perustuslaillisen aseman kanssa olisi paremmin sopusoinnussa sellainen nimitysjärjestelmä, jossa myös johtokunnan puheenjohtajan nimittäminen kuuluisi pankkivaltuustolle. Valiokunta viittasi lisäksi mahdollisuuteen, että puheenjohtajan valitsisi eduskunnan täysistunto samaan tapaan kuin se valitsee Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan (PeVL 17/2003 vp, s. 2—3). Valiokunnan tuolloin esittämät näkökohdat ovat edelleen merkityksellisiä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

*että lakiehdotus voidaan käsitellä taval-
lisen lain säätämisyksityksessä.*

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Elisabeth Naucclér /r
vpj.	Jacob Söderman /sd	Ville Niinistö /vihr
jäs.	Tuomo Hänninen /kesk	Mikaela Nylander /r
	Ulla Karvo /kok	Veijo Puhjo /vas
	Elsi Katainen /kesk	Tapani Tölli /kesk
	Esko Kiviranta /kesk	Tuulikki Ukkola /kok
	Kari Kärkkäinen /kd	Ilkka Viljanen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.